

Vrijzinnigen Hattem

Overdenking 31 januari 2021 door Marianne Gaastra

Eenheid.

Er zijn twee soorten liturgie die in deze eerste maand van het nieuwe jaar, elkaars tegenovergestelde leken. De liturgie voor de eenheid en vrede. Daarnaast was er de liturgie van de verdeeldheid en geweld. Liturgie wordt vaak alleen verbonden met het kerkelijke gebeuren. Ik rek het begrip hier wat verder op, om te laten zien dat wat er in kerken en kloostergemeenschappen gebeurt, te maken heeft met wat er daarbuiten gebeurt. En andersom. Liturgie is dan: een opeenvolging van handelingen, waar ook taal en muziek gestalte aan geven.

Op zondag 24 januari hebben we in vele kerken van Nederland de zondag van de eenheid der Christenen gevierd. Dit is een jaarlijks terugkerende oecumenische viering die uitgaat van de Raad van kerken. Elk jaar wordt de liturgie voor deze dienst verzorgd door een kerk of geloofsgemeenschap die is aangesloten bij de Raad van kerken. De zusters van de kloostergemeenschap Grandchamp uit Zwitserland hebben dit jaar de liturgie gemaakt. "De Gemeente van Grandchamp is een monastieke gemeente van zusters uit verschillende Kerken en verscheidene landen. Vanuit hun oecumenische roeping zetten zij zich in voor eenheid, verzoening en eerbied van ieder mens en van de hele schepping." (citaat van hun website). Hun viering was opgezet rondom drie zogenaamde wakes. Wij werden daarin meegenomen in een levenssfeer van inkeer en bezinning.

Een totale tegenstelling met de liturgie van vuur en geweld die in dezelfde tijd plaatsvond buiten. Als ik dit schrijf zijn de beelden van de rellen in de grote steden van Nederland nog op mijn netvlies gebrand. Rellen die ontstonden toen de avondklok inging. En daarnaast ook de bestorming van Capitol Hill in Washington van 6 januari. Niet alleen daar, maar overal waar mensen zich in hun vrijheid aangetast voelen, dreigt het gevaar van het gevoel van eenheid en verbondenheid uiteenspat. Als je ziet waartoe dat kan leiden houd je je hart vast. Een gevoel van onveiligheid bekruipt je, ook als je het niet van dichtbij hebt meemaakt. Daar zorgen de beelden die via allerlei media worden gedeeld wel voor. Vanuit dat gevoel kun je reageren met de al of niet uitgesproken gedachte dat het afgelopen moet zijn met dat tuig. Want dat is het. Toch? Je blokkeert en zet je vast in deze gedachte: het moet afgelopen zijn. En wel nu! Deze redenering is goed te begrijpen, maar het biedt geen echte oplossing. Natuurlijk op de korte termijn is het nodig om een dergelijke geweldsuitbarsting het hoofd te kunnen bieden. Met politie-ingrijpen bijvoorbeeld. Maar dat is op korte termijn. Je zet daarmee de gewelddadige liturgie van de relschoppers voort met jouw directe antwoord daarop. Maar er is ook een antwoord voor de lange termijn nodig.

Het kan ook anders. Zonder te ontkennen wat er buiten gebeurt aan redeloos geweld kun je het benoemen in een liturgie die gericht is op de lange termijn en op het brengen van vrede en harmonie. In de viering van 24 januari (zie voetnoot) klonk na wat er in de afgelopen maand was gebeurd. De razernij en waartoe het kan leiden. Maar ook klonk daarin door de schoonheid waartoe mensen in staat zijn. Denk aan de poëtische redevoering die Amanda Gorman uitsprak, tijdens de inauguratie van de nieuwe president Joe Biden. Dat was op datzelfde Capitol Hill, waar twee weken daarvoor chaos en geweld leken te regeren. Haar woorden spraken van bewustwording en verzoening. De verwevenheid van verschillende gebeurtenissen, met de weerklank die zij hebben op mensen, laat zien dat de ene liturgie nooit los kan staan van de andere. Als liturgie iets is wat het

leven laat zien in al zijn facetten heeft zij waarde. Zo op het eerste gezicht denk je dat een liturgie van een kloostergemeenschap weinig te maken heeft met de liturgie van de wereld daarbuiten. In een kloostergemeenschap heerst de harmonie van de getijden van gebed en werk, is de onenigheid ver te zoeken, denk je. Wat kloosterlingen juist goed beseffen is dat die eenheid en harmonie nooit vanzelf komen. De kloosterlingen komen uit verschillende lagen van de bevolking, uit verschillende culturen. Net na de oorlog kwamen ze naar Grandchamp uit Duitsland en Frankrijk en landen daar omheen. Uit landen dus, die tot voor kort elkaars vijanden waren geweest. Zij weten dat eenheid in allereerste beginsel een gegeven is, waar vanuit je leven mag. Een gegeven dat God ieder mens wil geven en dat je daarom genade kunt noemen. Om die genade te ontvangen moet je je open kunnen stellen. En daar begint het werk in een kloostergemeenschap. Hoe stel je je open voor God en zijn of haar liefde. Want wie is God? Dat zoeken naar het Begin, die bezinning, vind je niet in de liturgie van het geweld, of in die van de soms al te snelle reactie daarop. Het is een liturgie van de lange adem. Van het steeds weer tot de ontdekking komen dat de vrede breekbaar is, ook in een kloostergemeenschap. En dat de heling van de gebroken vrede alleen maar tot stand gebracht kan worden door verzoening, misschien zoals Christus die in zijn sterven en opstanding brengt aan ons en onze wereld. En liturgie van de lange adem, binnen en buiten de kerken, zoekt naar vormen om dat gestalte te geven in het leven van alle mensen.

Marianne Gaastra

Predikant bij de PKN gemeente in Vledder en Nijensleek (Drente)

Bovenstaande is een bewerking van de overdenking die Marianne hield op 24 januari 2021 in de oecumenische geloofsgemeenschap van Vledder, Nijensleek, Wilhelminaoord en Frederiksoord. Ook te zien op: kerkdienstgemist.nl , en kies dan: vledder